

A továbblépés esélyei

A hazai húsmarha ágazat jövőjét apró-cseprő dolgok árnyékolják be, amelyek mégis nagy károkat okozhatnak egyik napról a másikra: a piaci és az állategészségügyi helyzet borzolja a kedélyeket, és a kettő némileg összefügg. A támogatások mellett főleg erről a két területről volt szó az „Időszerű kérdések és lehetőségek a húsmarhatenyésztésben” címmel rendezett zalakarosi konferencián február elején.

Tény, hogy az öt évvel ezelőtti török piacnyitás hullámain sikerült meglovagolnia az ágazatnak. Keresték és vitték a magyar szarvasmarhát, még úgy is, hogy egy kicsit drágább volt, mint a szomszédoké, mert nálunk egyetlen telepen felpakolhattak legalább egy, de inkább néhány kamionnyi „árut”. Ezt az előnyt sikerült is elismertetni az árban.

Szükségünk van folyamatos szakmai fejlődésre – mondta megnyitójában Jancsó István, az összejövetelt szervező Magyar Charolais Tenyésztők Egyesülete elnöke. Módot kell találni – akár EU-s pályázatokon való indulással is – arra, hogy külföldi előadókat is meghívassunk az ehhez hasonló rendezvényekre, hiszen a magyar húsmarhatartás ezer szállal kötődik a világ tenyésztéséhez.

A vezető húsmarhatenyésztő országokban erős a szaktanácsadói hálózat, az USA-ban például a gazdák számára ingyenes szolgáltatást nyújtanak szövetségi, állami és egyetemi forrásból. A kutatás érdekében tangazdaságokat tartanak fenn, és a gyakorlatban használható kutatási eredményeket el is juttatják a gazdákhöz. Magyarországon viszont megszűntek a felsőoktatási intézmények tangazdaságai, jelképes méretű tanüzemekké zsugorodtak. „Fontosnak tartjuk, hogy a szakma legjobb magyarországi képviselői által működtetett vállalkozások bemutatóüzem-

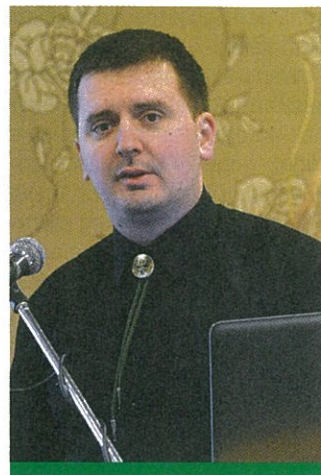
ként is szerepet kapjanak, az ehhez szükséges támogatás mellett” – hangsúlyozta Jancsó István.

A közvetlen támogatások új rendszerének kötelező elemei közül a zöld komponenszt Madarász István, a Földművelésügyi Minisztérium osztályvezetője ismertette. A zöldítés „szektorsemleges”, vagyis minden SAPS-jogosult hektár után igényelhető. Az előzetes számítások szerint az uniós szinten 30 százalékos aránnyal rögzített zöld komponens hozzávetőleg 24 ezer forintot jelent majd hektáronként. Az erről szóló rendelet már elké-

Jancsó István: a legjobb vállalkozások bemutatóüzemként is kapjanak szerepet, akár támogatás árán is

szült, kihirdetésének engedélyezése a napokban várható. Szintén elkészült a Zöldítés – Gazdálkodói Kézikönyv, amely elérhető a minisztérium honlapján. Az MVH kiképezi a falugazdászokat az új feladataik ellátására, annak érdekében, hogy a kérelembenyújtásnál minden gördülékenyen men-

Madarász István: a természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás elsőséget élvez Európában

jen. A zöldítés három eleme: a növénytermesztés diverzifikálása, az állandó gyepterületek fenntartása és az ökológiai célterületek fenntartása.

A diverzifikáció szántóföldi növényekre vonatkozik. Tíz hektárig szabad egyetlen növényt termelni vagy parlagot kialakítani, 10–30 hektár között két növényt, 30 hektárnál nagyobb területen legalább három növényt kell termelni. A legnagyobb területen termesztett növénykultúra aránya nem haladhatja meg a szántóterület 75 százalékát, a két legnagyobb növény együttes aránya pedig nem lehet több 95 százaléknál. Azokon a területeken, amelyeken legalább három növényt kötelező termelni, követelmény, hogy ezek más-más nemzetséghez tartozzanak. Ez alól három növénycsalád jelent kivételt: a burgonya-, a tök- és a káposztafélék. Az ezeken belüli növények fajok szerint jelentenek különbséget. Egy másik kedvező kivétel, hogy a kalászosoknál az őszi és tavaszi vetésűek szintén külön növénynek számítanak.

A diverzifikáció előírása alól mentesülnek azok, akik területük jelentős részén rizst termesztnek, akik területé-

nek 75 százaléka parlag, ideiglenes gyeper vagy egyéb egyenlő takarmánynövény, és a fennmaradó szántóterület nem haladja meg a 30 hektárt, továbbá akik támogatható mezőgazdasági területének több mint 75 százaléka például gyeper, és a fennmaradó szántóterület nem több, mint 30 hektár.

Az állandó gyepekről szóló rendelkezés szerint 2012-höz képest országosan legfeljebb 5 százalékkal csökkenhet a területük nagysága. Ha ez az arány mégis nagyobb mértékben romlana, akkor az MVH megvizsgálja, kik törtek fel gyepeket az átlagnál nagyobb arányban, és szétosztja közöttük a visszaállítandó gyepterületeket. Tilos a Natura 2000 gyepek engedély nélküli feltörése vagy más célú földterületé alakítása.

Ökológiai jelentőségű területek (EFA) kialakítása csak 15 hektárnál nagyobb szántóterület felett kötelező. E rendelkezést két lépcsőben vezetik be: 2015-től a szántók 5 százalékának megfelelő területen, amit a 2017. évi uniós felülvizsgálatot követően akár 7 százalékra is növelhetik. Az ilyen célterületeknek nem kell támogatónak lenniük, és adott esetben – például ha a tulajdonosa nem tiltja meg nyilatkozatban – mód van a szomszédos, nem saját kezelésű területek EFA-területként való elszámolására. Magyarországon az EFA-területek teljes köre elszámolható, például a sarjerdők, a parlagon hagyott területek, bizonyos másodvetések, a nitrogénmegkötő növények, fasorok, mezsgyék stb. Az itthon nem jellemző kőfal a kivételével.

Néhány jó tanács: a zöldítés bonyolult követelményrendszere miatt annak, aki kis területen gazdálkodik, érdemes megfontolnia, nem jár-e jobban, ha belép a kisgazdasági támogatási rendszerbe, amelyben nem kötelező a zöldítés. Ebbe a rendszerbe csak 2015-ben lehet belépni, kilépni viszont bármikor.

Az EFA-ként kijelölendő terület mérete egy nagyobb gazdaságon belül jelentős lehet, hiszen ezer hektár 5 százaléka 50 hektár. Egy ekkora terület „berendezése” komoly fejtörést okozhat, ha ezt kisebb méretű, szórványosan elhelyezkedő és bizonytalan jogállású tájképi elemekkel akarjuk kielégíteni. Ilyen esetekben mindenképpen érdemes számolni a vetett kultúrával teljesíthető, szántón megvalósítható EFA-típusokkal.

A különböző EFA-területeket egyébként súlyozva veszik figyelembe. A nitrogénmegkötő növényeknél 0,7-es, a parlagnál 1-es, a fasoroknál 2-es szorzóval. Az előadó felhívta a figyelmet a nitrogénmegkötő növényekre. Ezekbe szinte az összes olyan fajt beleértik, amelyek fehérjenövényprémiumra jogosít, a SAPS-hoz tartozik, a terménydiverzifikációban figyelembe vehető – és EFA területként is elszámolható.

Wagenhoffer Zsombor, a MÁSZ ügyvezető igazgatója a támogatási rendszer változásait ismertette konkrét összegekről is beszélt. A százalékok mellett ott szerepelt az abszolút érték már az 1. táblázatban

is forintban, 310 Ft/euróval számolva. A termeléshez kötött 54 milliárd forint különböző jogcímeke osztható fel, és a 2. táblázat a változásokat is szemlélteti. Feltűnő, hogy a hízott bikák támogatásánál nem növekedés, hanem csökkenés mutatható ki. Ez annak tudható be, hogy eddig volt, de az idén már nincs szerkezetátalakítási támogatás, bár helyette, más jogcímen, lesznek elérhető összegek.

A termeléshez kötött támogatások fajlagos összegei (3. táblázat) csak akkor egyeznek meg a táblázatban láthatókkal, ha a létszám nem változik. A fehérjenövények tekintetében a szemesterményekre vonatkozó 62 ezer forintos hektáronkénti támogatásra elsősorban a szójatermesztők számíthatnak.

A 4. táblázatban a múlt évi és az idei adatok hasonlíthatók össze. Az első oszlopban az átmeneti nemzeti támogatások (ÁNT), a második oszlopban a szerkezetátalakítási támogatások (SZÁ) adatai szerepelnek. Ez utóbbi szerepét és helyét 2015-ben a termeléshez kötött támogatás (TK) veszi át, így a két adat összehasonlítható. A hízott bikánál emiatt számol-

Wagenhoffer Zsombor: nő a támogatás, de nem mindenkinek és nem egyforma mértékben

hatnak a gazdák a tavalyinál nagyobb összeggel. Az extenzifikációs támogatás eddig 7300 forint volt, ami az átmeneti időszakban a szerkezetátalakítás 13 ezer forintjával emelkedett 20 300 forintra. Ehelyett az átmeneti nemzeti támogatásban 43 500 forint szerepel. Rossz hír, hogy a nemzeti kiegészítő támogatásból csak azok részesülhetnek, akiknek van 2006-os bázison szerzett jogosultságuk.

Valóban támogatásemelésről beszélhetünk, csak éppen nem mindenki és nem egyforma mértékben részesül belőle – foglalta össze a támogatásokról szóló gondolatokat Wagenhoffer Zsombor. A húsmarha ágazatban 2014-ben összesen 17 milliárd forintot fizetett, illetve fizet ki az MVH, és 2015-ben ugyan 24 milliárd forintot különítettek el erre a célra, de ezt jórészt csak 2016-ban kapják majd meg a termelők.

Az állategészségügyi helyzetet ismertető előadásában Földi Zsolt a kényelv-betegséggel foglalkozott a legtöbbit. A NÉBIH szakmai főtanácsadója elmondta, vírusos betegségről van szó, amelyre a kérődzők fogékonyak, bár a vadon élők kevésbé. Törpe-szúnyogok terjesztik, állatról állatra nem terjed közvetlenül. A törpe-szúnyogok következő generációjára nem terjed át, a rovarok a fertőzött kérődzők →

1. táblázat: A nemzeti támogatások új rendszere		
Nemzeti boríték (417,2 milliárd forint)	Százalék	Milliárd forint
Zöldítés	30	125
Termeléshez kötött támogatások	13	54
Termeléshez kötött fehérjéztámogatás	2	8,3
Fiatalkorú gazdák támogatása	0,62	2,6
Kisgazdaságok	0,55	2,3
SAPS (alaptámogatás)	53,83	225

2. táblázat: A termeléshez kötött támogatási keretek (milliárd forint)		
Önkéntes, legfeljebb a keret 13 %-a (54 Mrd Ft)	2015/2013	
Anyatehén	10,85	+ 7%
Hízott bika	1,4	- 23%
Tejhasznú tehén	21,4	+ 155%
Juh	6,8	+ 215%
Rizs, cukorrépa, zöldség-gyümölcs	13,8	- 22 %
Plusz 2% fehérjenövények támogatására		
Szemes	4,2	
Szálás	4,2	

3. táblázat: Termeléshez kötött támogatások fajlagos összegei		
	Önkéntes, legfeljebb a keret 13 %-a (54 milliárd forint)	
	ezer forint	egyedszám
Anyatehén	66	162 000
Hízott bika	29	48 000
Tejhasznú tehén	109	195 000
Juh	7,7	890 000
Plusz 2% fehérjenövények támogatására		
Szemes	62/ha	67 000/ha
Szálás	20/ha	207 000/ha

4. táblázat: Szarvasmarhák után kapható támogatások						
	2014			2015		
	ÁNT	SZÁ	Összesen	ÁNT	TK	Összesen
	e Ft/db v. kg			e Ft/db v. kg		
Anyatehén	35,4	52	87,4	29,5	66	95,5
Hízott bika	19,5	23	42,5	47,2	29	76,2
Extenzifikációs	7,3	13	20,3	43,5	-	43,5
Tejelő tehén	4	9	17*	7	15	26*

*: A tej-állatjóléti támogatással együtt

→ vérevel táplálkozva veszik fel a vírust. Lappangási ideje általában 5-7, legfeljebb 40 nap. A fertőzött állat maximum 60 napig fertőzőképes, és a spermában is jelen lehet a vírus.

Klasszikus tünete, a kék nyelv juhokban fordul elő. Tünetei szarvasmarhában: enyhe orrhurut, a tejtermelés csökkenése, ödemák az ajkakon és a szemhéjon, a száj és az orr nyálkahártyája kimaródásos lehet. Laboratóriumban korszerű módszerekkel mutatják ki a vírust, alvadásban gátolt vérből. A kereskedelemre, állatforgalomra vonatkozó rendelkezéseket az EU határozta meg. A vakcinázást az országos főállatorvos engedélyezheti. Szakemberek javasolják, hogy a vakcinázás költségeit támogassa az állam.

A járvánnyal kapcsolatban karanténkörzeteket alakítottak ki. A kitörés helye zárlat alá kerül, a kitörési pontot övező 20 kilométeres sugarú körben a fogékony állományok megfigyelési zárlat alá kerülnek. A kitörés 100 km-es körzetében védőkörzetet alakítanak ki, és ezt még egy 50 km-es megfigyelési körzet övezi. A kitörés helyén a zárlat 40 napos megfigyelési időszak után oldható fel, ha nincsen újabb fertőzött állat. Ugyanez vonatkozik a 20 kilométeren belüli állományokra. A gyanú esetén elrendelt megfigyelési zárlatot laborvizsgálatok alapján lehet feloldani, ha azok nem igazolják a vírus jelenlétét. A védő- és megfigyelési körzetet csak akkor lehet megnyitni, ha a monitoring program bebizonyítja, hogy legalább két éve nincsen jelen vírus a területen (az utolsó kitöréstől számítják a két évet.)

Az európai járványügyi helyzetről a napi információkat érdemes figyelembe venni állatszállítás előtt. A magyarországi járványügyi helyzet sajátságosan alakult. Az első eset 2008-ban Borsod-Abaúj-Zemplénben fordult elő, majd 2010-ben hazánk visszanyerte a mentességét és csak külföldön fordult elő a betegség. A romániai kitörések 2014 szeptemberében jutottak el odáig, hogy hatással voltak hazánkra. Csongrád és Békés megyében megfigyelési körzetet kellett létrehozni. Egy hónapra rá Csongrádban több helyen is kitörést állapítottak meg, és azóta 77 kitörést észleltek az országban. Összesen 188 szarvasmarhában, 10 juhban és 1 kecskében állapították meg a fertőzést. Csak igen kevés állat hullott el: 3 szarvasmarha, 2 juh és 1 kecske.

Földi Zsolt: a megelőzés érdekében már a gyanút is be kell jelenteni

Mostanában újabb kitörések nincsenek, de alig van az országban mentes terület. A megelőzés érdekében már a gyanút is be kell jelenteni, a bejelentés betegsgyanújáról az állatorvos dönt. A járvány elsősorban az állatszállításokra van negatív hatással, ezért az előadó részletesen ismertette az állatszállítás szabályait, a hozzájuk tartozó hatósági igazolásokat. A magyar húsmarha ágazat sokat veszíthet, ha nem sikerül megnyugtató módon kezelni a kéknelyv-betegséget.

Az állattenyésztés legköltségesebb része az állatok felnevelése és genetikai értékének meghatározása. A genomika tudományának eredményeire építve viszont már embriókorban is megállapítható a tenyésztétek, és ez igazi áttörést hozhat. A témával két előadás is foglalkozott.

Varga László, a Szent István Egyetem tudományos

Varga László: a genomika robbanása a XXI. századdal kezdődött

az SNP genetikai markerre, amelynek ismeretében – a nanotechnológia robbanását követően – SNP-chipek készülhetnek, és hogy ezek alkalmazásával hogyan állapítható meg az egyes állatok genetikai tenyésztéteke egyetlen szőrszállból – vagy akár még embriókorban.

Bognár László, a Holstein-fríz Tenyésztők Egyesületének ügyvezető igazgatója a genom-szelekció gazdaságosságára egy amerikai példát ismertett. USA-beli adatok alapján, ha tíz ivadékvizsgálaton elindított bikából egy válik be, ez összesen 250-300 ezer dollárba kerül, vagyis a tenyésztés ekkora mínusszal indul. Jelentős mennyiségű szaporítóanyagot kell eladni ahhoz, hogy ennek a bikának a kiválasztása és tartása gazdaságossá váljon. Ezzel szemben a chipes vizsgálat ára néhány száz 10 dollár, és akár a gazdák

Bognár László: a chipes vizsgálatlalt a gazdák felügyelhetik saját állományukat

is kiválóan tudják felügyelni vele a saját állományukat – de akár egy országos felmérés költsége is kezelhetővé válik vele. A tengerentúlon már elkezdtek az alkalmazását, Magyarországon pedig az egyesület igyekszik meghonosítani.

Mire adhat választ az ilyen vizsgálat? Segít eldönteni, hogy a nőivarú egyedeket mire használják – a csúcsegyedeket például embriódonor-

rengeteg vágóállatot fognak előállítani, amelyeket levágva, vasúton, a húst 4 Celsius-fokon az út egy hete alatt érlelve szállítanak Európába.

Az olcsó takarmányozás a versenyben maradás előfeltétele. El kell érni, hogy a húsmarhák egész éven át legeljenek. Az istállózás nemcsak költségesebb, hanem a tartási körülmények is rosszabbak. E cél eléréséhez szokott állomány, a legelőinfrastruktúra és a szakszerű legelőművelés. Fenntarthatóan kell hasznosítani a legelőket, és a legeltetés időtartamát a gyepek célzott kora tavaszi és nyár végi trágyázásával, szántóföldi vetett legelőkkel és tarlók legeltetésével kell kiterjeszteni. Fontos, hogy az anyatehenek minden évben és minél több évben borjadzanak. A borjakat minél kisebb veszteséggel kell felnevelni, ügyelve az üszőnevelés szakszerűségére. Megfigyelték, hogyha az üszőket pubertáskorban (6-10 hónapos korig) rosszul takarmányozzák, akkor a stressz miatt csak egyszer ellenek majd.

Tévhit, hogy a kis borjak jobbabb volnának, mert könnyebben elli meg őket az any-

Várhegyi József: az anyatehén egész éven át legeljen, az istállózás költséges

juk, és hogy ennek érdekében az ellés előtt csökkenteni kell az anyatehenek energiabevitelét. Ezt az elavult szemléletet Domokos Zoltán, a Charolais Egyesület ügyvezetője tüzte pellengérré a tehenek kondícióbírálatáról szóló előadásában. Mint mondta, azok a tehenek, amelyek ellésükor soványak, nemcsak később ivarzatnak, hanem gyengébb és lassabban növekvő borjakat is hoznak a világra, ráadásul kevesebb tejet termelnek. A tapasztalatok szerint a nagyobb mennyiségű takarmány a vemhességi idő alatt lerövidíti az ivari cik-

Domokos Zoltán: Jó kondíciójú tehenekkel érhető el évi egy borjú

lust, és nem bizonyított, hogy az így tápláltak nehezebben ellenének, mint sovány társaik.

A kondíció folyamatos bírálatára már csak azért is fontos, mert az ivarzás elmarad, ha a test zsírtartalma 4 százalékra csökken, vagy ha a súlyvesztés eléri a 20-24 százalékot. Mikor érdemes elbírálni az anyateheneket? Szerinte az ellés előtt 2,5-3 hónappal, ellésükor, fedezetési időnyben, választáskor vagy 30-40 nappal a választás után. Többféle pontozási módszert alkalmaznak a világon, az előadó a 9 pontost ismertette. Ennél a következő-

Szűcs Márton: csak ismert származású bika válhat tenyészállattá

képpen nevezik az állatok lehetséges állapotait: 1. csont-bőr, 2. gyenge, 3. vékony, 4. határeset, 5. közepes, 6. jó, 7. felső határ, 8. kövér, 9. elhízott kövér. A Charolais Egyesület felmérései szerint teheneknél az 5,5-es kondícióértéknél érhető el évente egy borjúszaporulat, míg üszőknél a 6-os kondícióérték az elfogadott.

Az embrió-programok tenyésztésszervezési kérdéseiről Szűcs Márton, a Limousin és Blonde d'Aquitaine Tenyésztők Egyesületének ügyvezető igazgatója beszélt előadásában. A téma azért került napirendre, mert az elmúlt két évben jelentősen megugrott az embriókihelyezések száma. A cél nyilvánvaló: hogy az értékes tenyészállatoktól származó embrióból ugyancsak értékes tenyészállat legyen. Ennek azonban több feltétele van: például csak ismert származású tenyészbikajelölt válhat tenyészállattá és kerülhet be a törzskönyvbe, és át kell, hogy essen a sajátjeltesítmény-vizsgálati teszten. Ezeket a feltételeket tartalmazzák is az egyesületek tenyésztési programjai. Emellett meg kell felelni annak az EU-előírásnak is, hogy az állatnak legyen meg két ősi sora. A tenyésztők sok pénzt költenek egy-egy várományos embrióra, ami mind kárba vesztet, ha nem ismerik a szabályokat.

GYULAI GYÖRGY

Védőernyőt terveznek maguk fölé a húsmarha tenyésztők